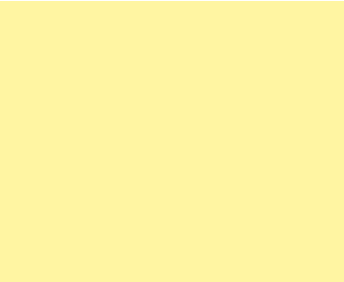

BILAGA 11

Tillsyn av förskoleverksamheten

SVAR PÅ KOMMUNBESLUT EFTER TILLSYN AV FÖRSKOLEVERKSAMHETEN I STOCKHOLMS KOMMUN

Bakgrund

Skolinspektionen har granskat verksamheten i de kommunala förskolorna i Stockholm. Granskningen har gjorts enbart genom intervjuer med personal och föräldrar. Inga verksamhetsbesök har gjorts. Tillsynen av Södermalms förskoleverksamhet genomfördes den 2-5 maj 2011. Ansvariga för tillsynen var utredaren Malin Forsman och undervisningsrådet Anki Näckstam.

Staden ska återkomma till Skolinspektionen med ett svar i början på år 2012 med anledningen av granskningen. Stadsdelsförvaltningen avser att i de fall det är nödvändigt snarast vidta åtgärder och i övrigt inarbeta lämpliga åtgärder i verksamhetsplanen för 2012.

Generella slutsatser för Stockholms förskolor

Inspektionens generella slutsatser är att:

- förskolorna bedriver generellt en god pedagogisk verksamhet, men det finns förskolor där verksamheten blir mer av omsorg än planerad pedagogisk verksamhet
- det finns ett väl utvecklat system för kvalitetsarbete, men det finns förskolor där uppföljningen behöver förbättras
- rutinerna för att kartlägga barn som behöver extra stöd och åtgärderna utifrån detta fungerar bra
- en majoritet av förskolorna bedriver ett aktivt värdegrundsarbete, men det förebyggande arbetet kan förbättras på några förskolor
- modersmålsstödet bör utvecklas på förskolor i flera stadsdelar
- förskolorna har kommit olika långt i arbetet kring könsroller och mönster
- stadens övergripande arbete med tillståndgivning för och tillsyn av fristående förskolor fungerar enligt regelverket.

Avvikelser för Södermalm

Resultatet för Södermalms del ansluter i huvudsak till resultat för övriga stadsdelar i Stockholm. Det överensstämmer ex. med resultatet för Norrmalm, Östermalm, Kista - Rinkeby, Skarpnäck, Farsta och Skärholmen.

Nedan beskrivs vilka brister inom förskoleverksamheten i Södermalm stadsdel som tillsynen identifierat och som staden måste åtgärda. Bristerna kommenteras också av stadsdelsförvaltningen.

Alla förskolor präglas inte fullt ut av en god pedagogisk verksamhet där omsorg, fostran och lärande bildar en helhet

Skolverket skriver i sin motivering att förskolan ska erbjuda barnen en god pedagogisk verksamhet där omsorg, fostran och lärande bildar en helhet. I intervjuer med föräldrar och personal framkommer att förskolorna i stadsdelen har kommit olika långt i detta uppdrag. De flesta av förskolorna erbjuder barnen en pedagogisk verksamhet som utgår från de nationella målen. På dessa förskolor kan personalen beskriva ett innehåll som är kopplat till de nationella målen. Det finns dock några förskolor där fokus tenderar att ligga mer på omsorg än på en verksamhet med ett planerat pedagogiskt innehåll. I intervjuer med förskolechefer bekräftas att det finns förskolor som inte kommit lika långt i arbetet med att omsätta läroplanens intentioner och inte befäst kunskapen i samma utsträckning som en del andra förskolor. Enligt förskolechefer kan det i vissa fall hänföras till antalet högskoleutbildade pedagoger.

Stadsdelsförvaltningens kommentar

På de få förskolor där fokus tenderar att ligga mer på omsorg än på en verksamhet med ett planerat pedagogiskt innehåll pågår ett utvecklingsarbete med att omsorg, fostran och lärande bildar en helhet. Bland annat genom att förändra den pedagogiska miljön. Medarbetarna har och kommer att erbjudas kompetensutveckling som ska bidra till att verksamheten mer fokuserar på det pedagogiska innehållet.

Personalen i förskolorna har inte i tillräcklig utsträckning sådan utbildning eller erfarenhet att barnens behov av omsorg och god pedagogisk verksamhet kan tillgodoses

Skolverket skriver i sin motivering att i intervjuer med personal och förskolechefer framkommer att några av förskolornas avdelningar inte har tillgång till personal med pedagogisk högskoleutbildning. Det finns förskolor som inte kommit lika långt i arbetet med att omsätta läroplanens intentioner och inte befäst kunskapen i samma utsträckning som en del andra förskolor, vilket enligt förskolechefer och personal kan förklaras med personalens utbildningsnivå.

Av den nationella statistiken 2010 framgår att 41 procent av personalen i Stockholm kommun har pedagogisk högskoleutbildning i jämförelse med rikets 54 procent. I Södermalms stadsdel varierar andelen personal med högskoleutbildning mellan enheter och förskolor men uppgår i genomsnitt till 48 procent.

Stadsdelsförvaltningens kommentar

Stockholm växer med ca 2 000 barn per år sedan 2005 och pedagogtättheten är också ett utvecklingsområde som staden själv identifierat i sin egen inspektion.

Stockholm har de senaste åren avsatt ca 15 miljoner kr för kompetensutveckling i förskolan och för närvarande studerar 100 barnskötare till förskollärare.

Stadsdelsförvaltningen behöver också se över hur verksamheten organiseras för att säkerställa att arbetet, i enlighet med nya skollagen, leds av behörig pedagogisk personal. Det är också viktigt att högskolorna utbildar fler förskollärare. Södermalms stadsdelsförvaltning har för närvarande ett stort antal lärarstudenter, vilket också är ett sätt att säkra tillgången på förskollärare framöver.

Förskolorna arbetar inte tillräckligt för att få ett nära och förtroendefullt samarbete med hemmen och för att ge föräldrarna möjlighet att påverka verksamheten

Skolverket skriver i sin motivering att genom intervjuer med föräldrar och personal framgår att det finns variationer mellan förskolorna huruvida samarbetet mellan förskola och hem fungerar. Flera av förskolorna har strategier för att möta föräldrar, ge information och göra föräldrar delaktiga.

Det framkommer dock i intervjuer med föräldrar att personalen har mycket att göra och att de inte har tid att informera föräldrarna om exempelvis mål, syfte och planering samt om möjlighet att påverka. Både personal och förskolechefer bekräftar att det finns skillnader mellan förskolorna och att de ibland inte är tillräckligt tydliga med att informera föräldrar.

Stadsdelsförvaltningens kommentar

Samverkan med hemmet är ett utvecklingsområde vilket också bekräftades i föräldraenkäten 2011. Samverkan med hemmet är ett viktigt mål i VP 2011 och ett åtagande för förskolorna i 2011 års lokala verksamhetsplaner. Det föreslås också som mål i VP 2012 och som ett åtagande för förskolorna i 2012 års lokala verksamhetsplaner. Av föräldraenkäten 2011 går att utläsa att genom de satsningar som förvaltningens förskolor gjort är föräldrarna glädjande nog mer nöjda 2011 jämfört med tidigare år.

Det finns inte i tillräcklig utsträckning ett förtroendefullt samarbete mellan kommunens förskola, förskoleklass, skola och fritidshem

Skolverket skriver i sin motivering att av de intervjuer som genomförts med personal och förskolechefer framkommer att det finns en handlingsplan för hur övergången mellan förskola och skola ska gå till. Det framkommer dock att det varie-

rar hur detta fungerar i praktiken. Ibland fungerar kontakten väl och personalen i de berörda verksamheterna har möten för att planera för mottagande och överlämnande av barnen som ska börja skolan, men ibland fungerar kontakten sämre. Personal och förskolechefer uppger att kontakten med skolan ibland endast sker på förskolepersonalens initiativ och ett ömsesidigt utbyte med skolan i syfte att stödja och följa upp barnens utveckling och lärande i ett långsiktigt perspektiv saknas. Enligt personal och förskolechefer har det uppstått ytterligare svårigheter att genomföra en bra övergång bland annat på grund av det fria skolvalet vilket innebär att fler skolor är inblandade.

Stadsdelsförvaltningens kommentar

Staden startade redan förra året en översyn av övergången mellan förskola och skola. Föräldrarnas möjlighet att välja förskola och skola till sina barn har ökat rörligheten, vilket gör att vi behöver utveckla nya samverkansformer. En svårighet är att det finns sammanlagt 23 grundskolor inom Södermalms stadsdelsområde. Inom förvaltningen pågår också ett arbete att tillsammans med de kommunala grundskolorna få handlingsplanen att fungera bättre i praktiken. Handlingsplanen behöver också revideras för att få tydligare fokus på det pedagogiska samarbetet.

Förskolorna medverkar inte i tillräcklig utsträckning till att barn med ett annat modersmål än svenska får möjlighet att utveckla såväl sitt modersmål som det svenska språket

Skolverket skriver i sin motivering att i intervjuer med personal och förskolechefer framkommer att de känner till uppdraget i läroplanen när det gäller barn med annat modersmål än svenska. I intervju med personal och förskolechefer framkommer att det på några förskolor i stadsdelen, som har viss språkinriktning, inte arbetar för att barn med annat modersmål än svenska får möjlighet att utveckla såväl sitt modersmål såväl som det svenska språket.

Stadsdelsförvaltningens kommentar

Skolinspektionen har uppmärksammat att de finsk- och engelsktalande förskolorna inte i tillräcklig omfattning uppmärksammar de barn som har ytterligare modersmål än finska och engelska.

De rutiner som nämnden antagit angående modersmålsstödande och interkulturellt arbete i förskolan gäller naturligtvis även de barn som har fler modersmål. Förvaltningen kommer att ta upp det med berörda förskolor.

Förskolorna arbetar inte tillräckligt medvetet för att motverka traditionella könsmonster och könsroller

Skolverket skriver i sin motivering att i intervjuer med förskolechefer och personal framgår att det förekommer diskussioner i arbetslagen om vad det innebär att motverka traditionella könsmonster och könsroller. Flera av förskolorna försöker arbeta medvetet med både förhållningsätt och hur de utformar den pedagogiska miljön. Dock finns det förskolor där diskussionen i huvudsak handlar om att skapa en tillåtande miljö där alla barn ska ges möjlighet att leka med samma saker och inte om vuxnas förhållningssätt. Personalen uppger att de inte i tillräckligt hög grad har arbetat aktivt med vuxnas förhållningssätt och hur det påverkar barnen i ett könsrollsperspektiv.

Stadsdelsförvaltningens kommentar

Förvaltningen är medveten om att detta är ett utvecklingsområde och kommer att diskutera med förskolecheferna om olika former för att stödja förskolorna att komma vidare i detta arbete. Förvaltningen har flera goda förebilder till exempel från förskolan Egalia som har ett mycket medvetet genusperspektiv i sin verksamhet som kan spridas till andra förskolor. Enligt föräldraenkäten för 2011 är föräldrarna mer nöjda än undersökningen året innan med hur pojkar och flickor ges lika möjligheter att utvecklas.

Förskolornas och den pedagogiska omsorgens planer mot kränkande behandling uppfyller inte författningarnas krav

Skolverket skriver i sin motivering att samtliga förskoleenheter i Södermalm har likabehandlingsplaner, vilka även fungerar som planer mot kränkande behandling. Planerna som Skolinspektionen tagit del av innehåller oftast en översikt av åtgärder för att förebygga och förhindra kränkande behandling, men dessa är generella och det är inte tydligt att de motsvarar de specifika förhållanden som finns på respektive förskola. Planerna innehåller inte alltid en redogörelse för hur föregående års planerade åtgärder genomförts. Det varierar mellan förskolorna i vilken grad barnen har varit delaktiga i framtagandet.

Stadsdelsförvaltningens kommentar

Förvaltningen har 2010 tagit fram anvisningar och en mall för att säkerställa kvaliteten på likabehandlingsplanerna och för att stödja förskolorna i att ta fram sin egen plan. Förvaltningen har för avsikt att ta del av 2011 års reviderade planer för att se om de uppfyller lagkraven.

Barngruppernas storlek och sammansättning utvärderas inte kontinuerligt

Skolverket skriver i sin motivering att i Skolverkets allmänna råd för kvalitet i förskola (SKOLFS 2005:10) anges att kommunen bör redovisa hur personaltäthet, gruppstorlek och gruppsammansättning har anpassats till behoven i olika förskolor samt kunna visa hur hänsyn har tagits till faktorer som barnens ålder och kön, behov av särskilt stöd, andelen barn med annat modersmål än svenska, kontinuiteten i barn- och personalgrupp, personalens kompetens, lokalernas och utemiljöns beskaffenhet, upptagningsområdets sociala karaktär och barnens närvarotider. Kommunen bör genomföra konsekvensutredningar innan beslut fattas som påverkar förskolornas personaltäthet, gruppstorlek och gruppsammansättning. Utredningarna bör behandla både ekonomiska och pedagogiska konsekvenser. Kommunen bör även återkommande följa upp och utvärdera vilken betydelse personaltätheten samt barngruppernas storlek och sammansättning har i förhållande till möjligheten att bedriva en god pedagogisk verksamhet i enlighet med läroplanen.

I intervju med avdelningschefen, förskolechefer och personal framgår att det inte görs någon övergripande uppföljning och utvärdering av barngruppernas storlek och sammansättning. Det innebär att det saknas underlag för att bedöma gruppernas lämplighet och vilka effekter barngruppernas storlek och sammansättning medför för verksamheten. Det framkommer också av intervjuer att gruppernas storlek och sammansättning i första hand är en konsekvens av kösituationen, dvs. att alla sökanden ska få plats inom föreskriven tid.

Stadsdelsförvaltningens kommentar

Förvaltningen följer kontinuerligt upp barngruppernas storlek och barnens närvaro kopplat till personaltäthet och lokalernas utformning. Uppföljningen kan utvecklas och systematiseras ytterligare vilket kommer att göras.

För att uppfylla läroplanens intentioner och ge barnen en god pedagogisk verksamhet där omsorg, fostran och lärande bildar en helhet har förskolorna en flexibel organisation där barnen under dagen delas in i olika grupper utifrån barnens intresse, behov och aktiviteter. Naturligtvis måste förskolan anpassa antalet inskrivna barn i förskolan utifrån de inskrivna barnens behov och lokalernas utformning. Genom det arbets sätt som förskolorna har anser förvaltningen att hänsyn kontinuerligt tas till de områden och faktorer som skolinspektionen tar upp i sin rapport. Antalet barn per förskola varierar naturligt över året men behöver däremot inte påverka de gruppkonstellationer som barn befinner sig i under en dag på förskolan.

STADSDELSFÖRVALTNINGEN AVSLUTANDE KOMMENTAR

Förvaltningen konstaterar att de brister skolinspektionen har identifierat gäller ett fåtal avdelningar och förskolor. Vid den muntliga återkopplingen som skolinspektionen gav till förvaltningen var skolinspektionens helhetsintryck en väl fungerande och stabil förskoleorganisation i alla led. Enligt stadsdelsförvaltningen hade skolinspektionen en klar bild av att det en finns en inriktning på utveckling och hela organisationen som blickar framåt, personal som har goda kunskaper och kännedom om styrdokumenterna och det finns en utvecklingskraft i hela organisationen.

Skolinspektionen beskrev också förskolechefernas höga kompetens och betydelse för utvecklingsarbetet. Dessa chefer accepterar enligt stadsdelsförvaltningen knappast att det finns personal som inte vill eller kan. Kompetensutveckling erbjuds i stor omfattning på stadsdelens förskolor. Skolinspektionen noterade också att uppföljning och utvärdering fungerar väl och att organisationen genomgående är involverad i detta. Den reviderade läroplanen är redan implementerad kunde inspektionen också konstatera.

Stadsdelsförvaltningen ser därmed mycket positivt på möjligheterna att komma till rätta med de brister som skolinspektionen gör oss uppmärksamma på.
